

Klimat och miljö rättvisa

KLIMATRIKSDAG 2022

Klimat- och miljö rättvisa

Klimatkrisen må drabba oss alla, men sättet den gör det på är väsentligt olika beroende på position. Det är ingen slump vilka som drabbas värst. Växande ojämlikhet och ökad mänsklig utsatthet förvärrar klimatförändringarnas effekter lavinartat och gör den till en fundamentalt social kris. Motionerna i denna kategori lyfter rättvisa mellan grupper och vill motverka destruktiva hierarkier med effekt på möjlighet till anpassning och omställning.

Veronika Ekstrand

Kollektivtrafik för alla!

Sammanfattning

Finns en del försök runt om i Europa med gratis kollektivtrafik och i Sverige har det provats i alla fall på sommarhalvåret och för ungdomar. Men man bör snarare utgå från att det ska vara billigare att åka kollektivt än att ta bilen och det borde ju inte vara avgränsat till en viss period på året utan gälla året runt.

Föreslagna åtgärder

Det ska vara billigare att ta kollektivtrafik än att åka bil.

Motiv och bakgrund

Att åka kollektivt är i dagsläget ofta dyrare än att ta bilen! Lösning är att kraftigt subventionera tåg och buss, förslagsvis kan subventionerna som i dagsläget ges till flygtrafiken tas bort och läggas här i stället. Berörd myndigheter/ instanser bör vara regeringen, regionerna, kommunerna och privata aktörer.

I dagsläget är det på många ställen billigare att ta bilen än om man åker kollektivt. Lite olika men ibland är det inte ens billigare att ta kollektivt jämfört med om man tar bilen själv. En tågresor med SJ, Håssleholm-Åre för två vuxna och två ungdomar går enligt dagens tabell (6/10-21) på mer än det dubbla jämfört med att vi tar bilen. Och då är hela kostnaden för bilen inräknad, såsom värdeminskning, försäkring, skatt.

De motargument som brukar komma säger att folk skulle bli förslöade och alltid åka kollektivt även kortare sträckor som de kan gå eller cykla. Men det håller inte med tanke på att de som inte vill gå eller cykla redan idag hittar kryphål såsom att ta bilen eller köpa en elscoter. Jag tycker inte heller att det nödvändigtvis ska vara gratis men det ska borde gå på jämnt ut om man jämför att man åker själv i bil och det borde vara billigare om man är fler än en som åker bilen.

En billigare kollektivtrafik kan medföra att många gör sig av med andrabilen och en del till och med förstabilen, speciellt i städer. Ett sådant beslut skulle ligga väl i linje med ett fossilfritt 2030 då många fordon inom kollektivtrafiken redan körs fossilfritt samt att privatägda fordon generellt skulle minska.

Lennart Kruse

Rättvis omställning kräver rättvis beskattning av bostadsvärdet

Sammanfattning

Dagens kommunala "fastighetsavgift" ersätts med statlig kapitalskatt (30%) på en schablonintäktbaserad på taxeringsvärdet.

Schablonintäkten (som i princip ska motsvara värdet av kapitalkostnadsdelen i det egna boendet) beräknas på samma sätt som för investeringssparkonto: Statslåneräntan den 30 november föregående år plus en (1) procentenhet, men aldrig lägre än 1,25 procent.

Genom att schablonintäkten räknas som kapitalinkomst påverkas även avdrag för bostadslåneräntor (begränsat avdragsgilla vid nettounderskott över 100000kr.)

Föreslagna åtgärder

- * Dagens kommunala fastighetsavgift på småhus ersätts med kapitalbeskattning av en schablonintäkt baserad på hela taxeringsvärdet
- * Schablonintäkten beräknas på liknande sätt som för investeringssparkonto
- * Överväg skattecredit för schablonskatten på markvärdet, löses vid försäljning

Motiv och bakgrund

Tillgångar placerade i den egna bostaden i form av småhus beskattas inte alls för den del taxeringsvärdet överstiger 16 2/3 inkomstbasbelopp (1,14 Mkr 2021). Det leder till överkonsumtion av egna bostäder och därmed till klimatutsläpp vid nybyggen och för uppvärmning.

Denna subvention av högt värderade småhus har också medfört en förstärkt bostadssegregation i det övre inkomst- och förmögenhetsskiktet: För den som har inkomst nog för att kunna låna till, eller äger tillgångar nog, för att kunna köpa ett hus i ett "högstatusområde" lockar förväntad framtida värdestegring även om man inte själv skulle vara beredd att betala extra för att "slippa bo bland medelinkomsttagare".

fortsättning # 10

Och värdestegringen har till stor del drivits av kombinationen låg ränta och skattesubvention som medfört att många i praktiken kunnat bo mer eller mindre gratis. Detta har visat sig i snabbare värdestegring i områden med taxeringsvärden klart över taket för kommunal fastighetsavgift än på mindre orter där priserna legat klart under taket så att ingen skattesubvention förelegat.

Denna skattesubvention har naturligtvis också en bakvänd fördelningseffekt: Lägre skattesats för de i allmänhet rika höginkomsttagare som äger högt värderade småhus och högre skattesats på billigare småhus och även på flerfamiljsfastigheter där många mindre bemedlade sedan får fastighetsskatten på hyran.

Beskattningen av småhusbostäder behöver göras proportionell och på samma nivå som andra kapitalplaceringar för att avskaffa denna skadliga subvention.

En proportionell beskattning skulle också motverka bostadssegregationen genom att minska utsikterna att en villa i ett "högstatusområde" stiger så mycket mer i värde att boendet i praktiken är gratis.

Tidigare fastighetsskatt blev mycket illa omtyckt bl a för att den tillsammans med förmögenhetsskatten innebar en orimligt hög beskattning av även normala villor, åtminstone i storstadsområden. Detta gör lanseringen av en sådan här fastighetsskattereform pedagogiskt utmanande, men fördens skull inte mindre angelägen.

De tidigare fastighets- och förmögenhetsskatterna kunde också leda till orimligt hög skatt för bofasta i skärgårdsområden där priserna på fritidshus steg kraftigt, så att de till slut inte kunde bo kvar utan var tvungna att flytta. För att undvika en sådan effekt skulle man kunna överväga en skattekredit för schablonskatten på markvärdet till den det överstiger markvärdet när ägaren köpte fastigheten. En sådan kredit skulle inte behöva lösas förrän vid försäljning av fastigheten.

Jan Strömdahl

Ekologiska fotavtryck som förklaringsmodell och verktyg för rättvis global omställning

Sammanfattning

Ekologiska fotavtryck (EF) är en erkänd men sällan utnyttjad modell för att förklara och formulera krav i klimatarbetet. EF har fördelen att de omfattar både koldioxidutsläpp och annan konsumtion. De mäter inte bara utsläpp och konsumtion i landet utan även den stora andel som sker i andra länder. Hållbarheten definieras av jordens biokapacitet. Alla länder och individer bör försöka uppnå hållbarhet. Kuba och Indien ligger nära. Vi svenskar konsumerar som om vi hade 3,8 jordklot och det är nästan omöjligt att nå under två jordklot.

Föreslagna åtgärder

Inför Ekologiska Fotavtryck på nationell och individuell nivå i allt klimatarbete. Utred vilket år Sverige ska ha nått det planetära målet, ett jordklot. Precisera också Sveriges delmål för koldioxidutsläpp och skogsprodukter. Utred och överväg en folkomröstning om hur stora skillnader som kan accepteras vad gäller individuella fotavtryck i Sverige.

Motiv och bakgrund

Rådande klimatpolitik har stora brister i följande avseenden:

- Parisavtalet och nationella planer är otillräckliga för att nå global hållbarhet.
- Bara växthusgasutsläppen diskuteras och inte konsumtionen av resurser i övrigt.
- Bara de nationella territoriella utsläppen hanteras och inte de konsumtionsbaserade.
- De åtaganden som diskuteras för olika länder och individer är mycket ojämlika och orättvisa.
- De mått och beting som diskuteras är svårbegripliga för människor i gemen.

fortsättning # 11

Det finns en modell som kan avhjälpa dessa brister men som sällan utnyttjas annat än flyktigt. Då och då konstateras att tex Sverige konsumerar som om vi hade fyra jordklot. Och en gång om året kan det hända att overshoot day uppmärksammas. Det handlar om Ekologiska Fotavtryck (EF) som utvecklats av Global Footprint Network sedan mitten av 90-talet och som erkänts av bl.a. WWF och EU. EF är ett mått på konsumtionen av mark och vatten för mat, skogsprodukter, bebyggelse och koldioxidutsläpp. Det anges i globala hektar per capita men kan också mätas i antal jordklot per person av pedagogiska skäl. EF-systemet har ett konsumtionsperspektiv och omfattar även importerad konsumtion och flygresor.

Bild 1

Diagrammet ovan är ur Living Planet Report 2020. Redan ca 1970 överskreds jordens biokapacitet, dvs ett jordklot och nu är vi globalt uppe i 1,7 jordklot. Koldioxidutsläppen dominerar starkt och står för drygt ett jordklot. För att klara den planetära gränsen måste utsläppen minska med ca 2/3. Man kan också uttrycka det så att vi borde återgå till 1970 års konsumtionsnivå.

Om vi tittar på ett litet urval av länder kan EF förklara situationen och skillnaderna. Indien har låga avtryck för alla kategorier. Kuba också men har på senare tid överskridit ett jordklot. Kina besväras av stora utsläpp även om de är mindre än Sveriges. Sverige konsumerar nästan ett helt jordklot från skogsprodukter och två från utsläpp. USA drygt 3,5 från utsläpp och Danmark ett halvt jordklot från fiske. Tabellerna och grafen nedan är hämtad ur min bok Kubas omställning till ekologisk hållbarhet 2021.

Bild 2

Tabellen visar att alla länder först och främst måste reducera koldioxidutsläppen till nära noll och det överensstämmer med den etablerade klimatpolitiken. Men det räcker inte och i nästa tabell visas vilket utrymme som finns för ytterligare konsumtion respektive vilka ytterligare konsumtionsminskningar som krävs om alla länder lyckas begränsa koldioxidutsläppen till 1 ton eller 0,15 jordklot per capita.

Bild 3

Om vi håller oss till Sverige måste koldioxidutsläppen ned från 1,92 till 0,15. Om detta sker med 1 ton per år tar det 12 år, dvs till 2034. Det kräver kraftfulla åtgärder och kan inte åstadkommas genom att byta ut alla fossilbilar mot elbilar eller bygga ut kärnkraften. Biltrafiken måste istället minskas flerfaldigt genom

fortsättning # 11

ökad beläggning och inte ett enda kärnkraftverk hinner byggas även om man bortser från kostnader och risker. Konsumtionen av skogsprodukter (papper, hygienprodukter, inredning, biobränsle m.m.) och jordbruksmark måste minska till global eller kinesisk nivå. Det är ett hårt beting men ingen omöjlighet om man jämför med Kuba som klarar en hög socioekonomisk nivå trots en sextioårig brutal ekonomisk blockad från USA:s sida.

Bild 4

Grafen ovan visar sambandet mellan EF 2017 och HDI 2019, dvs den socioekonomiska nivån för ett lite större urval av länder. Utvecklingen sedan 2012 är markerad. Kuba och Indien ligger ganska nära den hållbara gula rutan. Länderna i Väst har väldigt högt HDI men också väldigt stort EF som speglar en orimlig överkonsumtion.

EF-modellen kan användas på alla nivåer från individen till världen i sin helhet. WWF och SEI har utvecklat en modell för att kalkylera svenskens individuella EF och koldioxidutsläpp, www.klimatkalkylatorn.se. Det som påverkar är bostaden och dess uppvärmning, maten, resvanorna samt övrig konsumtion. Men det går inte att komma ner till ett enda jordklot eftersom samhällets påverkan lägger en grund. Det bästa möjliga individuella fotavtrycket för den som bor i Sverige är ca två jordklot. Bild 5 2,2 jordklot är resultatet för en ensamstående svensk som lever ganska snålt men nyttigt genom att promenera och cykla. Samhällets förutsättningar ger störst påverkan på både fotavtryck och utsläpp. Det kan jämföras med en ensamstående svensk VD som lever lite lyxigt, äter kött, kör stor dieselbil, flyger inrikes eller till USA varje månad. Bild 6 20,9 jordklot är resultatet. Det visar spännvidden och ojämlikheten inom landet Sverige. Notera att det är olika skala på cirkeldiagrammen. Hur stora skillnader kan accepteras? VAR ÄR BILDERNA UNDRAR DU KANSKE. FORMULÄRET VILLE INTE TA EMOT DEM. MOTIONEN ÄR BEGRIPLIG I ALLA FALL, MEN OM DU ÄR NYFIKEN KAN DU SKICKA ETT MAIL TILL jfstromdahl@gmail.com.

Eva Bergensträhle, Matts Hjertqvist, Henrik Petrén, Patrik Kroner

Avgift och Utdelning för en rättvis omställning

Sammanfattning

Politiker måste fatta skarpare beslut för att rädda klimatet. Det är mycket bråttom, om vi ska nå Parisavtalets mål. Den amerikanska idén om Avgift och Utdelning (A&U) är ett redskap i kampen för klimatet. Som ekonomiskt styrmedel är det kraftfullt och tilltalande genom sin fördelande effekt. Det styr mot sparsamhet och omställning.

Avgiften ska inte bara gälla bensin och diesel utan också biodrivmedel, eftersom dessa också är koldioxidalandande. Omställningen blir svårare för människor med långa avstånd till arbete, handel, vård. Därför är det rättvist med extra andel till gles- och landsbygd

Föreslagna åtgärder

Att riksdagen beslutar

- 1) om avgift på alla CO₂-alstrande drivmedel i vägtrafiken
- 2) att successivt höja avgiften tills dessa drivmedel fasats ut
- 3) att skilja inbetalda avgifter från övriga skatter och inkomster
- 4) att dela ut dessa medel till befolkningen regelbundet
- 5) att medlen delas ut i lika delar till alla vuxna, halva andelar till barn och förhöjda andelar till boende i gles- och landsbygd

Motiv och bakgrund

Utfasningen av koldioxidalandande drivmedel går för långsamt. Världens ledande ekonomer är ense om att ekonomiska styrmedel är mycket effektiva. <https://clcouncil.org/economists-statement/>. Förutom detta har förslaget Avgift och Utdelning många fördelar.

fortsättning # 17

- Det gör på ett konkret sätt hela befolkningen medveten om att den brådskande klimatomställningen gäller oss alla och envar.
 - Det är enkelt att administrera (t.ex. via våra skattekonton) och kan därmed snabbt komma på plats.
 - Det är rättvist genom att det gynnar grupper som väljer resurssnåla färdvägar.
 - Det pekar tydligt på kopplingen mellan våra egna val av färdmedel och kostnaden för stora koldioxidutsläpp.
 - Genom den successiva utfasningen ger det oss tid att planera och genomföra den nödvändiga omställningen.
 - Det är politiskt neutralt, eftersom det inte höjer skattetrycket, något som ofta är en tvistepunkt mellan höger- och vänsterpolitik.
- Förslaget har sitt ursprung i USA, där det stöds av såväl demokrater som republikaner. Det har införts i Kanada, dels sedan länge i delstaten British Columbia, dels på nationell nivå sedan ett par år tillbaka. Även i Österrike föreslås en liknande lösning.
- Styrkan i förslaget ligger i att motståndet mot höjning av drivmedelspriser sannolikt minskar genom kompensation i form av utdelning. Lika stora andelar till var och en gör att mer än hälften av befolkningen kommer att vinna på förslaget. Det är ägarna till de stora bensinslukande bilarna, som får betala mer än de får tillbaka. En kompensation till människor med dåliga allmänna kommunikationer och långa reseavstånd är rättvist och nödvändigt. Förslaget ger också en stark signal om att det är dags att tänka om. Förhoppningen att biobränslen ska låta oss köra på som vanligt är en illusion. Vi måste ställa om!

<https://klimatsvaret.se>

Torbjörn Vennström, Jan Strömdahl

En rättvis klimatomställning kräver en ny bostadspolitik

Sammanfattning

Trygga hem för alla är en nödvändig beståndsdel i en rättvis klimatomställning. I dag står bygg- och fastighetssektorn för 20 % av de territoriella utsläppen av växthusgaser. Samtidigt har vi hemlöshet, segregering och otrygghet i boendet. Bostadsbrist, spekulation och ohållbar skuldsättning driver upp priserna. Staten behöver ta ett större ansvar genom ett program för klimatomställning av bostäderna, skatter som motverkar överkonsumtion av bostadsyta och energislöseri, klimatenoveringar utan hyreshöjningar, riktade åtgärder för att återbefolka landsbygden och samordna service och transporter.

Föreslagna åtgärder

Stöd till icke-vinstdrivna aktörer som bygger och rustar klimatneutralt. Stärk boende-inflytandet.

Krav på solceller/bergvärme i nybyggen.

Integrera odling, återbruk & delningsek. i all planering.

Styrmedel mot spekulation samt överkonsumtion av bostadsyta och energi.

Ge kommuner rätt att överta ödehus och överlåta till fastboende.

Samordna service, transport, digitalisering på landsbygden.

Motiv och bakgrund

Alla människor behöver ett hem. Hemlöshet och trångboddhet är ett växande bekymmer i många städer och tätorter. Samtidigt finns det människor som bor i enorma hus och lägenheter. Bostadsbrist, ränteförmåner och spekulation driver upp priser på hus och bostadsrätter till orimliga nivåer.

fortsättning # 18

Men våra bostäder är också källor till stora utsläpp. I dag står bygg- och fastighetssektorn för omkring 20 procent av Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser. Därutöver bidrar sektorn till stora utsläpp utomlands genom import av byggprodukter. Av de totala utsläppen från sektorn står byggverksamhet och uppvärmning för cirka 40 procent vardera. (<https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/klimat/vaxthusgaser-utslapp-fran-egen-uppvarmning-av-bostader-och-lokaler/>)

Forskningen visar på att både den socioekonomiska och den etniska segregationen har ökat i Sverige sedan 1990-talet (<https://www.delmos.se/aktuellt/nyheter/ny-kunskapsöversikt-om-boendesegregation/>).

Vi har också fått en alltmer segregerad bostadssituation där rika och välbärgade flockas i villaområden och bostadsrätter i vissa kommuner och stadsdelar, medan socioekonomiskt utsatta "låses inne" i s k miljonprogramområden där trångboddhet och förfall breder ut sig. När renoveringar görs leder det till chockhöjningar av hyran som försätter människor i nöd.

Vi behöver en bostadspolitik som ger alla människor ett reellt inflytande och ett anständigt hem och som samtidigt gör bostäderna till klimatneutrala och hållbara platser för glädje, trygghet och mänsklig utveckling. Om spekulation och segregation får styra bostadspolitiken än mer så blir det svårt att göra bostadssektorn klimatsmart utan att det ekonomiskt drabbar människor som är ekonomiskt utsatta eller som bor på landsbygden. Det kommer att förhindra en omställning av bostadssektorn.

Det som betyder mest för bostädernas klimatbelastning är den genomsnittliga överkonsumtionen av bostadsyta och den genomsnittligt alltför höga inomhustemperaturen. Samtidigt är det bara en mindre andel av de boende som har en överdriven bostadsyta till sitt förfogande.

Staten bör ta ett långsiktigt ansvar genom ett mångårigt investerings- och stödprogram för klimatomställning av bostadssektorn och ett tryggt boende såväl i städer som på landsbygden.

Allmännyttan, icke-vinstdrivande bostadsstiftelser samt bo- och byggemenskaper bör ges gratis mark och finansiellt stöd förutsatt att de bygger klimatneutrala bostäder till rimlig hyra.

Samtidigt behöver vi ekonomiska och juridiska styrmedel som motverkar spekulations-driven prisökning av bostäder.

fortsättning # 18

Det har t ex blivit vanligt att människor köper bostadsrätter och hyr ut dem i andra hand – med huvudsyftet att tjäna pengar på bostadens värdeökning.

Renoveringsstöd med klimatkrav bör införas som gör att hyreshus kan energieffektiviseras och rustas utan att hyrorna höjs. Samtidigt behöver de boende ges lagfäst rätt till insyn och delaktighet i beslut rörande renoveringar.

Vid nybyggnation av bostäder och lokaler bör lagkrav om solceller och/eller bergvärmelösningar införas, kopplat till ekonomiskt stöd.

Återbruk och delningsekonomi bör bli en integrerad del i all bostads- och stadsplanering. Kravet på bilparkeringar vid bostäder (den s k parkeringsnormen) kan avskaffas. Istället kan mark upplåtas till gemenskapsodlingar, verktygsbibliotek och återbrukscentraler för de boende för att stärka social hållbarhet i närområdet.

Överdriven konsumtion av bostadsyta kan motverkas med beskattning och ett samtidigt stöd till de som delar av större bostäder eller bygger om stora villor till flerbostadshus. Boende som vintertid sänker sin inomhustemperatur till max 22 grader bör kunna premieras via energibeskattningen.

På landsbygden behövs en kombination av åtgärder. Kommunerna kan ges ökade möjligheter att överta ödehus och nedlagda jordbruk (mot rimlig statligt garanterad ersättning) mot att de överlåts till människor som är beredda att bo där permanent och rusta dem.

Det behövs en samordning av samhällsservice, livsmedelsdistribution, kollektivtrafik, samåkning, samt digitalt stöd på landsbygden. Tillgång på närservice inom gång- och cykelavstånd kan lagfästas för alla boende i större tätorter.

Gertrud Brorsson

Nolltaxa eller låg taxa i kollektivtrafiken är en rättvisefråga

Sammanfattning

Att kunna ta sig fram borde vara en rättighet. Med helt avgiftsfria eller låga, symboliska avgifter blir det möjligt för alla att åka kollektivt. I en situation där orättvisorna ökar blir de höga kostnaderna för kollektivtrafiken särskilt tunga för vissa. Det finns de som tvingas att planka för att ta sig till jobbet eller uträtta andra nödvändiga aktiviteter.

Politikens uppgift är då att ge möjligheter för människor att leva på ett miljövänligare sätt utan att man hotar klimatet. Det som är bra för miljön ska vara billigt, och det som är dåligt dyrt. Låga, symboliska avgifter eller nolltaxa v

Föreslagna åtgärder

I syfte att, som en del i den gemensamt finansierade generella välfärden, skapa en rättvis kollektivtrafik som bidrar till utsläppsminskningar, föreslår Föreningen Kollektivtrafikant Stockholm

att nolltaxa, alt låga, symboliska, och enhetliga avgifter i kollektivtrafiken införs i hela landet

att riksdag och regering utarbetar en plan för genomförande och finansiering av nolltaxa eller låga av

Motiv och bakgrund

Det är bråttom! Vi måste minska våra utsläpp av växthusgaser NU! Transporterna i Sverige står för ca 30% av dessa. Den här motionen avser att genom satsning på kollektivtrafiken minska utsläppen på ett rättvist och socioekonomiskt omfördelande sätt.

fortsättning # 24

Frågan är komplicerad på så sätt att många av frågorna avgörs regionalt. Det medför att priser och utbud i kollektivtrafiken är mycket olika i olika delar av landet. Landsbygds och glesbygdsområden är underprivilegierade. De flesta upplever att det inte finns några alternativ till att ha bil. Ett mycket bättre kollektivtrafikutbud särskilt på landsbygden, kombinerat med låga eller inga avgifter som denna motion föreslår, skulle kunna ändra på den låsta situationen.

Nolltaxa eller låga, symboliska avgifter omfördelar påtagligt från rik till fattig och ger alla samma möjligheter att röra sig obehindrat. Förändringen är dessutom en socioekonomisk och feministisk satsning då de flesta bor i förorten och majoriteten av kollektivresenärerna är kvinnor. Om fler åker kommunalt minskar bilismen och möjliggör även en effektiv markanvändning, så att vi kan återta ytor som idag är reserverade för bilar och använda dem till att bygga bostäder och utöka grönytor.

Genom styrmedel såsom vägavgifter, fordonsskatter, förmånsskatter, bensinskatter, och/eller skatt på höga inkomster och kapital skulle finansiering av omställningen göras möjlig. Trängselavgifter bör användas som intäktskälla till utbyggd kollektivtrafik i stället för att finansiera nya motorvägar i storstadsområden, som i fallet Förbifart Stockholm.

En undersökning av tidningen Dagens ETC visade att införande av nolltaxa med finansiering via skattsedeln skulle medföra lägre kostnad för låg- och medelinkomsttagare och något högre för de med inkomster över 75000 /månad, jämfört med aktuella priser på 30-dagarskort i de tre storstadsregionerna.

Rekommendationer och lösningar kan skapas nationellt av riksdag och regering. Det är på det statliga planet vi kan föra de generella resonemangen om det som i slutändan måste konkretiseras och förverkligas på det regionala planet. Den statliga utredning som gjordes som ett led i Januariavtalet, "Ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik, SOU 2020-25", uppfyller inte förväntningarna. Enligt organisationen Resenärsforum har man duckat för de svåraste knäckfrågorna. Resenärsforum menar bl a att utredningen inte vågar röra det kommunala självstyret, saknar användarperspektiv, förlitar sig på okritisk teknikoptimism, och har naiva förhoppningar om att branschen själv ska komma överens, trots tidigare misslyckanden.

Att kunna röra sig fritt i samhället är en rättvisefråga och har betydelse för människors möjlighet till integration i samhället vilket i sin tur kan påverka gängkriminalitet och annan brottslighet. Särskilt för ungdomar och unga vuxna är mobiliteten en fråga om frihet, rättvisa och jämlika möjligheter.

fortsättning # 24

Källor: SOU-utredningen och Resenärsforums remissvar. Utredningen i Dagens ETC om effekterna när det gäller inkomstskattehöjningar

(länkar till utredningen och till remissvaret från Resenärsforum, till artikeln i Dagens ETC)

<https://www.etc.se/ekonomi/sa-mycket-tjanar-du-pa-nolltaxa-i-kollektivtrafiken>

<https://www.etc.se/search/content/nolltaxa%20i%20kollektivtrafiken>

http://www.resenarsforum.se/wp-content/uploads/2020/11/20201016_Resenarsforum_Remissvar_I2020_01315_TM.pdf

Gertrud Brorsson m fl

Levande landsbygd genom utvecklad och samordnad kollektivtrafik med buss

Sammanfattning

Kollektivtrafiken är ojämnt fördelad mellan stad och land. För människor utanför tätorter finns få konkreta alternativ till bilen. Många har inte råd, eller kör inte bil. Finns det en busslinje går den kanske bara en – två gånger om dagen om ens så ofta, eller har fel sträckning. Vi föreslår en kraftig utbyggnad av kollektivtrafiken på landsbygden genom nya bussförbindelser, kombinerat med utveckling av kringtjänster och lokal infrastruktur. Det gynnar klimatet och socioekonomisk utjämning. En nationell plan, riktade statsbidrag till regionerna samt stöd till deras samordning krävs.

Föreslagna åtgärder

Riksdagen bör besluta om

- En nationell plan för utbyggnad av kollektivtrafiken på landsbygd och glesbygd
- Prioritering av bussförbindelser för snabb utsläppsminskning och ökat resande
- Samordning av regionernas planering, med statligt stöd

Motiv och bakgrund

För att kunna lämna det överdimensionerade bilsamhället bakom oss, vilket är nödvändigt för att börja minska utsläppen i närtid, måste det finnas bra alternativ till att ha egen bil. Övergång till elbilar är viktigt men löser inte problemet. Antalet bilar måste också minska, inte minst för att spara på naturresurser då resurs- och energiåtgången är hög för att bygga nya bilar.

Generellt reser Sveriges befolkning i lands- och glesbygd endast i liten utsträckning med kollektivtrafik. Bilen är det dominerande färdmedlet. Jämfört med tätorter är bilens dominans betydligt större och bilresorna betydligt längre i lands- och glesbygd. De flesta resor har som mål arbete eller skola. Resenärer boende i storstäder, andra större städer, samt i kommuner med pendlingsavstånd till dessa, reser i betydligt större utsträckning kollektivt, går eller cyklar.

fortsättning # 26

Alternativen har inte utforskats eller utvecklats i tillräckligt hög grad. Det kan handla om gemensamma bilpooler, ekonomiska stöd för elcyklar och vanliga cyklar, anropsstyrd eller behovsstyrda bussar, upprustning av lokal och regional tågtrafik, digitala stöd för behovsstyrning av trafik, "hubbar" för byte mellan olika trafikslag och för elladdning, digitalt organiserad samåkning mm. Med sådana åtgärder gynnas också etablering av ny service, nya jobb och inflyttning, och leder till en mera levande och återupprättad landsbygd. Det finns många som hellre skulle vilja bo kvar på landsbygden. Ny statistik visar att det finns en trend med ökande utflyttning från storstäderna, främst av barnfamiljer och högtbildade. De flyttar till storstadsnära mindre orter, men inte till glesbygden

Det avgjort största hindret för att lämna bilen är den undermåliga eller obefintliga kollektivtrafiken utanför städer och tätorter, och den bristande sammanlänkningen mellan olika trafikslag. Den problemet måste adresseras på allvar. Och även i storstadsregionerna finns glesbygdsområden. Problemet berör inte bara socioekonomiskt svagare grupper som inte har råd med bil och som måste ta sig till affären, skolan, universitetet, sjukhus eller vårdcentral, utan även den som ska ta sig till och från jobbet, ibland tiotals mil om dagen. Höjda bränslepriser på fossilbilar och högre inköpskostnader för elbilar tenderar att göra "vanliga" medborgare till arga och besvikna motståndare när det gäller omställningen till ett hållbarare samhälle. Ett långsiktigt hållbart samhälle har inte råd att avfolka glesbygden. Om vi vill köpa ännu mera närproducerat måste någon producera detta, så en befolkad glesbygd med diversifierat näringsliv är i allas intresse.

Vill miljörelsen och politiken undvika konflikter mellan stad och land, och att den nödvändiga omställningen fördröjs, är kraftig upprustning av kollektivtrafiken utanför tätorterna en nyckel. Det handlar inte bara om att undvika konflikter, utan framför allt om rättvisare förutsättningar och ökad acceptans för klimatkrisen och åtgärderna. Samhället måste kunna planera både långsiktigt och kortsiktigt. Nya tågspår på mark eller i tunnel tar tiotals år att planera och bygga. Vissa åtgärder måste kunna ge resultat inom få år, eftersom privatbiltrafiken är den sektor som har störst utsläpp. Staffan Laestadius föreslog 2013 i Klimatet och välfärden – mot en ny svensk modell en kraftig utbyggnad av busstrafik på landsbygden, för snabba resultat vad gäller utsläppsminskning. Vägar finns redan och kan relativt lätt rustas upp eller förses med elspår eller -trådar, för att passa de nya fossilfria bilarna och bussarna. Det finns en fordonsindustri som borde kunna ställa om till innovativa lösningar och utveckla olika typer av snabba, bekväma och moderna bussar som tilltalar den före detta bilisten.

fortsättning # 26

Det krävs en större samordning mellan regionernas kollektivtrafikplanering, inklusive färdtjänsten, i kombination med en nationell plan för busslinjer som förbinder tätorter, byar, bytesplatser och arbetsplatser. Kollektivtrafiken är eller borde vara en viktig del av gemensamma arbetsmarknadsregioner eller funktionella regioner. Ambitiösa förbättringar när det gäller tidtabeller, enhetliga och låga priser över hela landet samt goda bytesmöjligheter för att kunna kombinera olika linjer, borde motivera många att lämna bilberoendet.

Staten bör sätta upp nationella mål för kollektivtrafiken där man uttalar det som en rättighet att ha rimlig tillgång till kollektivtrafik, likaväl som till annan samhällsservice som bredband och mobiltäckning. Det vill säga ett basutbud av infrastruktur. Staten ska uppmuntra och stödja regionernas arbete och samordning med kollektivtrafiken genom incitament och riktade statsbidrag.

Källor: Trafikanalys: Resvanor i Sverige 2019, Resvanor i Sverige 2020; VTI rapport: Vilka reser med kollektivtrafik i lands- och glesbygd? (VTI notat 13:2017); ResenärsForum: Yttrande över Trafikverkets inriktningsunderlag för transportinfrastrukturplanering för perioden 2022-2033/2037; Dagens Arena, artikel 2021-02-22: Fler flyttar från storstaden.

Alvar Karling, Grace Liljevret, Mattias Jin, Emilia Axelsson

Hårdare utsläpps- och arbetsavtal

Sammanfattning

Vi måste införa hårdare regler när det kommer till svenska företags samarbeten med nationella och internationella industrier. Åtgärden ska vara att införa strängare avtal industrierna måste skriva på som innehåller nolltolerans mot diskriminering på arbetsplatserna och nolltolerans mot klimatfarliga utsläpp. Om dessa avtal inte följs ska företagen omedelbart sluta importeringen från dessa industrier.

Föreslagna åtgärder

Att riksdagspolitiker ska:

Ställa hårdare krav på svenska företag att följa mänskliga rättigheter inom hela leveranskedjan.

Ställa hårdare krav på internationella företag att följa mänskliga rättigheter inom hela leveranskedjan.

Ställa hårdare krav på samtliga industrier att sikta på ett nollutsläpp.

Jobba hårdare för de förlag som redan finns samt är öppna för kompletteringar.

Motiv och bakgrund

Just nu står världen inför stora utmaningar när det kommer till klimat, diskriminering och orättvisa. Lösningarna som finns nu är inte tillräckliga så därför måste vi ta till med hårdare åtgärder som ska leda till en faktisk förändring. I början av året lämnade ett stort antal organisationer och privatpersoner över krav på en HRDD-lag till handelsministern. Lagförslaget var att man ville stifta en lag som krävde att företag respekterar mänskliga rättigheter i den egna verksamheten och i sina affärsrelationer. Handelsministern sa sig vara positiv och att lagförslaget nu ska drivas på EU nivå. Vi stödjer detta förslag men vi vill också komplettera detta arbete. Några av de många problemen vi måste lösa är de höga utsläppen, diskriminering på arbetsplatser och intersektionalitet. Enligt fridaysforfuture.swe beskriver intersektionalitet hur olika former av förtryck och diskriminering hänger ihop och påverkar samt försämrar varandra. När man pratar om intersektionalitet i klimatkrisen betyder det att marginaliserade grupper som redan är utsatta för högt förtryck drabbas värre av klimatförändringarna än mer privilegierade grupper. Det innebär också att klimatkrisen förstärker orättvisor som redan existerar.

fortsättning # 33

Rika står ansvariga för största delen av alla utsläpp, ekonomiskt utsatta länder får ta konsekvenserna. Klimaträttvisa handlar om att klimatkrisen är högst relevant på ett rättviseplan. Detta är en av alla orättvisor som spelar in i klimatkrisen, och de som redan är mest utsatta har inte alltid möjligheten att återuppbygga samhället efter en naturkatastrof. Detta på grund av ekonomisk utsatthet och att de rikare länderna som sagt släpper ut och inte "städar upp" efter sig. För att stoppa miljöförstörelsen och den stora fattigdomen runt om i världen måste vi ta till med snabba och bestämda åtgärder. Utsläpp från industrier orsakar idag allt ifrån vattenföroreningar och mängder av skräp i haven och naturen. Samtidigt är det många företag som anställer folk till inhumana arbetsvillkor som bland annat innehåller orimliga löner och arbetsförhållande. Anledningen till att detta får ske är att vi låter företag köpa in varor från dessa industrier vilket i sin tur leder till att misskötseln av miljön och arbetarna fortsätter. För att förhindra detta måste vi i Sverige skärpa lagarna kring företagens samarbeten med industrin genom att tillsätta nya avtal som tvingar industrierna att hålla sig till en utsläppsfattig och humanitär produktion. Avtalen ska bland annat innehålla en låg utsläppsgräns med nollvision och en nolltolerans mot trakasserier och utnyttjande under arbetstid samt konsekvenser om dessa regler bryts. Detta ska uppfyllas genom stränga kontroller av utsläpp och av arbetsplatserna. En annan åtgärd ska vara ökad transparens och kommunikation mellan företagen och industrierna men också med omvärlden. Kraven måste ligga på både inköpare och industrier. Regelbrytning ska leda till inköpningsstopp och även produktionsstopp för svenska företag.

Källor: Mailkontakt med Motionsgruppen

fridaysforfuture.swe

<https://visahandlingskraft.nu/>

Lars-Erik Lögdberg

Underlätta för samfälligheter att skapa laddplatser

Sammanfattning

I radhusområden finns ofta en gemensam parkering. När det nu blir aktuellt att skapa möjligheter att ladda elbilar försvåras arbetet pga regler och lagstiftning. De flesta radhusföreningar (samfällighetsföreningar) måste ansöka om en ny förrättning hos Lantmäteriet vilket tar tid, kostar pengar och belastar föreningens styrelse med arbete som känns onödigt eftersom en utveckling mot laddmöjligheter är ofrånkomlig. Så förslaget är att underlätta för hårt arbetande styrelser genom att ge en generell dispens eller ändra i lagen om samfälligheter.

Föreslagna åtgärder

Många samfällighetsföreningar som planerar att skapa laddmöjligheter för elbilar drabbas av kostnader och krångel. Förslag: Ge generell dispens eller ändra lagen om samfälligheter så att en ny förrättning hos Lantmäteriet undviks.

Motiv och bakgrund

I radhusområden finns ofta en gemensam parkering. När det nu blir aktuellt att skapa möjligheter att ladda elbilar försvåras arbetet pga regler och lagstiftning. De flesta radhusföreningar (samfällighetsföreningar) måste ansöka om en ny förrättning hos Lantmäteriet vilket tar tid, kostar pengar och belastar föreningens styrelse med arbete som känns onödigt eftersom en utveckling mot laddmöjligheter är ofrånkomlig.

I januari i år tillsattes en utredning "Förbättrade möjligheter för hemmaladdning av elfordon". som presenterades 1 november -21. Tyvärr tar utredningen lätt på de problem som drabbar föreningarnas styrelser. Man skriver i sammanfattningen:

fortsättning # 49

"Problem som förknippas med samfälligheter, handläggningstider och förrättningskostnader är överkomliga utan ändringar i relevanta regelverk. Samtidigt behöver det undersökas om förrättningskostnader ska ingå som stödgrundande kostnad i de olika stöd som finns, för att ytterligare minska kostnaderna och förenkla för samfällighetsföreningar som vill etablera laddinfrastruktur."

Kort sagt man förstår problemet men löser det inte. I februari i år i Västsverige blev en förening fälld för att ha installerat laddstationer utan att ha ansökt om ny förrättning. Vi bör värna alla krafter som arbetar ideellt, det är alla dessa som gör vårt samhälle så bra!

Eva Gustavsson, Annika Elmqvist

Flytta över subventionerna från flyget till tåget

Sammanfattning

I nuläget subventioneras flyget medan tåget har krav på sig att tjäna in pengar till statskassan. Både psykologiskt och rent ekonomiskt måste detta förhållande bli det omvända för att flytta över resande från flyg till tåg.

Föreslagna åtgärder

- Avskaffa avkastningskravet på SJ
- Börja subventionera tågen för att priserna ska kunna konkurrera med kostnaden för bilresor
- Avskaffa alla direkta och indirekta subventioner till flyg och flygplatser
- Inför avkastningskrav till staten för flyget

Motiv och bakgrund

I nuläget subventioneras flyget med minst 10 miljarder kronor ur statskassan enligt Naturskyddsföreningen. Tåget har däremot krav på sig att tjäna in pengar till statskassan. Både psykologiskt och rent ekonomiskt måste detta förhållande bli det omvända för att flytta över resande från flyg till tåg.

Vi vet ju att priset styr mycket av människors köpbeslut. Därför måste staten subventionera klimatriktigt beteende och lägga avgifter på det klimatskadliga.

Thorsten Laxvik

Ett nytt miljonprogram

Sammanfattning

För att återskapa en hållbar och fossilfri matproduktion behövs en utflyttning av människorna i städerna till landsbygden. Utan olja behöver var femte arbetsför arbeta med jordbruk och förädling. För att förverkliga detta omvända miljonprogram krävs omfattande utbildningar i regenerativt jordbrukande och leverne, ett nytt byaväsen och ett rejält grundavdrag. Matsäkerhet skapas dels av bred tillgång på mat men främst av lokala civilsamhällen med kunskap kring konservering och lagerhållning av kött och vegetabilier.

Föreslagna åtgärder

Statsmakterna föreslås därför att:

- bevilja ett grundavdrag på 100 000 kr årligen för matproducenter inom regenerativa system
- bevilja medel till en stor folkbildningssatsning med folkhögskolorna i centrum kring regenerativa jordbruk och självorganisering
- ställa stora krediter till byggande av nya byar till förfogande

Motiv och bakgrund

Den industriella matproduktionen står för ända upp till 40 procent av klimatgaserna enligt forskaren Artur Granstedt. Utsläppen kommer främst från jordbruk, förädling, distribution och skogsskövlingar.

Den industriella matproduktionen är mycket beroende av insatsvaror som till exempel diesel, konstkväve, utsäden, växt- och insektsgifter, information via satelliter, reservdelar med mera. Även små störningar i tillförseln kan skapa stora problem.

fortsättning # 62

Moderna bönder producerar inte längre mat utan mestadels bulk åt industrin som i sin tur också är helt beroende av tillgång på energi och andra insatsvaror, ofta utifrån landet. Pandemin har visat en tydlig brist på solidaritet mellan länder vid kristillstånd. Sårbarheten för svensk industriell matproduktion är mycket stor.

Vi bör återskapa en regenerativ (livgivande), lokal och hantverksmässig matproduktion i landet. Det kan ske genom återskapande av byar med inriktning på både primärproduktion och förädling samt minimala behov av insatsvaror. Jordbruket ska bygga mullkapital, maten bör konserveras med beprövade äldre metoder, produktion och konsumtion bör ske inom lokalsamhället och skogen återfå sin status som betesmark. Fäbodjordbruk är faktisk vårt mest energieffektiva jordbruk (Kardell i Tunon, Ju förr dess bättre, CBM).

Skapandet av resilienta lokalsamhällen kräver utbildningar, dels i regenerativt lantbruk och dels i skapandet av regenerativa sociala system för förvaltning av naturtillgångarna. Folkhögskolorna är lämpliga för sådan bildningsverksamhet.

Utan den billiga oljeenergin behöver var femte arbetsför finnas i matproduktion (Lindstedt, Svart jord). Det kräver en omfattande ruralisering. Men det finns ingen befintlig infrastruktur för en återflyttning till landsbygden. Bondgårdar, Per-Albintorp och bruksorternas hyreslägenheter tillhör passerade tider. Vi behöver bygga upp nya byar för både primärproduktion och förädling av jordbruksprodukter. Men byarna ska också innehålla moderna arbetsplatser för dem som kan arbeta uppkopplat. Vi kallar de nya enheterna för bredbandsbullenbyar. Sollefteå kommuns bostadsbolag Solatum har gjort en förstudie i frågan. Byakademin har skrivit en bok i ärendet. Byarna bör tillkomma genom självorganisering, dvs samma process som fick allmänningarna att bruka utan att förbruka naturen. Förutom produktion av mat är just ökande tillit en viktig aspekt av byabyggande.

För att stimulera flytten till landsbygden och hållbar matproduktion bör ett grundavdrag utgå till dem som producerar mat i regenerativa system.

Eva Gustavsson

Minska löneskillnaderna och suget efter konsumtion

Sammanfattning

Ett jämlikt samhälle gör generellt människor lyckligare enligt lyckoforskare. Det är ojämlikhet som till stor del driver konsumtionen, genom viljan att ha lika hög materiell standard som grannar och vänner. För att minska konsumtionssuget behöver vi alltså öka jämlikheten i samhället och det som staten kan åtgärda blir löneskillnaderna. Det kan ske genom incitament, lagstiftning och/eller folkbildning.

Föreslagna åtgärder

- Lagstifta om att övergå till absoluta belopp som påslag i löneförhandlingar, helt eller delvis.
- Gynna företag med måttliga löneskillnader.
- Bedriv folkbildningsarbete för att höja medvetenheten om följderna av ojämlikhet för klimat, miljö och hälsa.

Motiv och bakgrund

Materiell standard är viktigt för välbefinnandet upp till en viss nivå. Den nivån avgörs till stor del av den relativa skillnaden mot omvärldens materiella standard. Ett jämlikt samhälle gör generellt människor lyckligare enligt lyckoforskare, och den som är nöjd och tillfreds behöver inte lika mycket shopping som tröst, självhävdelse och sysselsättning. För att minska konsumtionssuget och överkonsumtionen behöver vi därför öka jämlikheten i samhället. Det som staten kan åtgärda är löneskillnaderna.

Tidigare gjordes detta genom progressiv beskattning som hade god effekt vad gällde att utjämna nettolönerna, men som långsiktigt drev fram ökade skillnader i bruttolön. Alla som löneförhandlat vet säkert hur resonemangen har gått: "Den här gruppen lågavlönade får en rejäl uppmuntran av några hundra kronor i påslag i lönekuvertet. Men de här högavlönade specialisterna behöver ett par tusenlappar för att överhuvudtaget märka någon skillnad, eftersom marginalsatten tar det mesta." Nu behövs andra styrmedel för att minska de löneklyftor vi har i dagens samhälle.

fortsättning # 63

En annan faktor som ökar klyftorna är procentuella påslag i löneförhandlingar. Ett påslag i kronor skulle däremot på sikt minska klyftorna.

Företag med små löneskillnader mellan chefer och övriga medarbetare, mellan experter/akademiker och mindre kvalificerad personal borde gynnas, eller extra skatter införs för dem med stora löneskillnader inom företaget. I Kalifornien har en skattereform, vd-skatt, där företag med en vd-lön på mer än 100 gånger medianlönen i företaget fått en extra skatt pålagd, röstats igenom.
<https://calmatters.org/california-divide/2020/11/san-francisco-ceo-tax-income-gap/>

Folkbildning behövs för att medvetandegöra hela befolkningen om följderna av stora löneklyftor i samhället.

Eva Gustavsson

Motverka extrem privat rikedom

Sammanfattning

Extrem rikedom medför extremt stora klimatutsläpp. Därför behöver koncentration av förmögenhet motverkas.

Föreslagna åtgärder

- Utred hur vi kan undvika extremt höga inkomster och extrem förmögenhetskonzentration till ett fåtal personer.

Motiv och bakgrund

En utredning om hur extremt höga inkomster och förmögenhetskonzentration kan motverkas behövs. George Monbiot har i The Guardian påpekat hur mycket klimatutsläpp de extremrika ger upphov till:

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/nov/10/extreme-wealth-polluting-climate-breakdown-rich>.

Den rikaste 1 procenten av mänskligheten står för 15% av världens koldioxidutsläpp. En analys av 20 miljardärers livsstil visade att de släpper ut 3500 gånger mer än sin rättvisa andel av de utsläpp som kan ske om 1,5-gradersmålet ska uppfyllas.

Ojämligheten driver även på andra människors konsumtion (se annan motion).

Diskussioner om en miljardärsskatt pågår i USA där till och med vissa miljardärer uttalar sig emot de alltför stora klyftorna enligt

<https://sverigesradio.se/avsnitt/elon-musk-kapitalistaktivist-med-enormt-dra-att-hete-konto>. Här konstateras även att Sverige har blivit ett skatteparadis där förmögenhet koncentrerats allt snabbare de senaste åren.

Framtidsjorden

Ökad jämställdhet för klimatets skull

Sammanfattning

Omställningen handlar i grund och botten om att bryta med de destruktiva normerna om dominans som skapar exploatering av andra människor, djur och natur och att istället skapa nya värderingar för hur vi tillsammans ska skapa meningsfulla, värdiga liv med hög livskvalité och möjlighet till självförverkligande inom de planetära gränserna.

Föreslagna åtgärder

Att möjliggöra större representation och deltagande i beslutsprocesser aktuella för omställning, krisberedskap och klimatanpassning.

Att klimatpolitiken tar hänsyn till hur kön, klass, etnicitet, ålder mm ger olika sårbarhet och möjlighet till beredskap för klimatkriser.

Att bidra till utvecklingen av trygga och modiga rum för män att kunna samtala om normer och känslor kring klimatansvar.

Motiv och bakgrund

För att undvika en klimatorsakad samhällskollaps, måste vi skapa en rättvis och jämställd omställning. Speciellt vi som gynnas av det orättvisa systemet måste skärpa oss - för framtidens skull!

De rådande maktstrukturer gör att de som inte är vita män globalt sett löper uppseendeväckande mycket större risk att dö av naturkatastrofer orsakade av klimatförändringar då de har sämre tillgång till krisinformation, finansiering för anpassning och inte integreras i beslutsfattande som rör dem. Att inse att vita, rika män inte är de som sitter i en ofördelaktig sits när klimatförändringar drabbar är ett första nödvändigt steg för klimaträttsvisa. Att omställningen måste vara jämställd handlar inte bara om vad som är rätt och riktigt, utan om att vi aldrig kommer kunna lösa klimatkrisen om vi fortsätter upprätta de hierarkier som rättfärdigar dominans och exploatering av människor, djur och natur.

fortsättning # 77

För att uppnå en rättvis klimatomställning måste vi ändra idén om att det finns en hierarki mellan levande varelser och att den vita mannen skulle vara kronan på verket. Rätten som vi tagit oss att exploatera andra människor, djur och natur har lett oss hit. Nu är det hög tid att sluta och finna nya normer för manlighet som gör att män och pojkar kan ta sin självklara plats som del av lösningen.

Klimatförändringarnas allvar tvingar oss till stora och snabba beteendeförändringar. Tyvärr visar forskning att män som grupp är mindre villiga till dessa än vad kvinnor som grupp är. Män är även mindre villiga att inse att vi behöver en systemförändring och förlitar sig hellre på tekniska lösningar som ska säkra "business as usual". Moderna män kan också ge omsorg, men än idag uppmanas män och pojkar att kontrollera och anta stereotypa maskulina karaktärsdrag som förstärker manlig dominans socialt och miljömässigt. Det är svårt att ändra sina beteenden. Speciellt om vi tror att alternativet till det vi gör i dag får oss att framstå som sämre. Det är hög tid att vi släpper de gamla maskulinitetsnormerna som paralyserar handling för klimatomställning och går över till normer där män tar ställning, visar ansvar och gör världen bättre tillsammans med andra. Verkligt ledarskap är att stanna upp, inse sina misstag (gärna be om ursäkt och erbjuda upprättelse), byta kurs, och visa på nya identitetsskapande beteenden som inte bygger på dominans över andra. Jämställt samarbete är en viktig väg framåt. Dessutom skulle genomförandet av denna motion bidra till viktiga delmål för mål 5, 10, 13 och 16 i Agenda 2030.

Framtidsjorden

Ökad jämställdhet och jämlikhet i de gröna näringarna i Sverige skapar nya gröna jobb

Sammanfattning

Jord- och skogsbruk orsakar, i Sverige och globalt, en stor del växthusgasutsläpp och förlust av biodiversitet, trots deras potential som omställningsmotor för en rättvis och hållbar värld. Destruktiva normer och system motverkar innovativ omställning och hindrar de som vill bidra till hållbar omställning av näringarna genom att försvåra för de som vill sänka sitt klimatavtryck, höja sin beredskap inför klimatrelaterade kriser genom att bli helt eller delvis självförsörjande samt bidra till ökad lokal matproduktion. Att öppna dessa mansdominerade och homogena sektorer kan skynda omställningen.

Föreslagna åtgärder

Inom de gröna näringarna:

- säkerställa kvinnors, ungas, personer med utländsk bakgrunds och urfolks meningsfulla deltagande och inflytande i beslut, genomförande och uppföljning i omställningen av näringarna
- införa/integrera jämställdhets och jämlikhetsindikatorer i alla policys och riktlinjer
- skapa statliga stödsystem för utbildning och finansiering så att nya grupper kan arbeta i näringar

Motiv och bakgrund

De gröna näringarna, i synnerhet jordbruk och skogsbruk, har en otrolig potential som omställningsmotor för att skapa en rättvis och hållbar värld. Trots att ett hållbart jord- och skogsbruk har möjlighet att binda kol i marken och därav potential att minska utsläppen så står idag det globala ohållbara jordbruket för en fjärdedel av koldioxidutsläppen och den markomvandling (genom bland annat kalhyggen) som sker i det ohållbara skogsbruket världen över orsakar stora förluster av biologisk mångfald (1).

fortsättning # 78

Det verkligt hållbara jord- och skogsbruket har nycklarna till klimaträttvisa, matsuveränitet och skydd åt den biologiska mångfalden och är ett viktigt verktyg för jämställdhet och jämlikhet. Om system ställs om för att möjliggöra hållbart jordbruk så kommer stärkta demokratiska processer, självtillit och kulturell identitet, ekonomisk rättvisa, livskraftiga lokalsamhällen, minskade konflikter kring resursfördelning och motståndskraftiga ekosystemtjänster med nytta för hela mänskligheten att följa i spåret. Dessutom skulle genomförandet av denna motion bidra till viktiga delmål i mål 5, 8, 10, 13 och 15 i Agenda 2030.

I Sverige, likt resten av världen, ser vi tydligt att jordbruket och skogsbruket är mansdominerade sektorer. För att de gröna näringarna ska verka som omställningsmotor måste vi omdefiniera dem, speciellt med hänsyn till vad som produceras av och för vem. Rasistiska, kapitalistiska och patriarkala föreställningar står i vägen för utveckling av alternativa värden inom grön näring, samt för innovation och utveckling av metoder som kan förverkliga dem. Enligt Jordbruksverkets rapport "Skörda lika" (9) bekräftas att gröna näringen idag är manligt dominerad ur både ett numerärt som kulturellt perspektiv vilket upprätthålls av en maktordning där de produktiva och lönsamma delar av lantbruket är manligt kodade och där det är stora könsskillnader gällande ägande. I rapporten understryks att "den manliga lantbrukaren är en identitet som traditionellt sett har fått definiera och forma näringen, vilket anses bidra till en homosocial kultur som hindrar såväl kvinnor som en ny våg av [utländsk] arbetskraft från att söka sig till lantbruket." För att säkerställa att de gröna näringarna blir jämställda och jämlika måste därför Sveriges riksdag säkerställa kvinnors, ungas, personer med utländsk bakgrunds och urfolks meningsfulla deltagande och inflytande i beslut, genomförande och uppföljning i omställningen av näringarna. Och för att kunna garantera och följa upp krävs därför att även jämställdhets och jämlikhetsindikatorer införs och integreras genomgående i policy och riktlinjer för den gröna näringen, för att säkerställa meningsfulla deltagande samt en jämställd och rättvis tillgång, kontroll och fördelning av naturresurser.

Dessutom kräver den gröna omställningen nya gröna jobb, vilka kan skapas, bland annat, inom de gröna näringarna. För att uppnå matsuveränitet så behöver Sverige fler småbrukare, och ett sätt att öka antalet småbrukare är att attrahera kvinnor, unga och personer med utländsk bakgrund till sektorn. De gröna näringarna har nämligen mycket att vinna på ett starkt jämställdhetsarbete. Först och främst så är jämställda sektorer mer lönsamma, konkurrenskraftiga, innovativa och säkra, men maskulitetsnormen som präglar de gröna näringarna hindrar att personer som inte bekräftar normen ska kunna verka på samma villkor, ha tillgång till resurser för att investera och utveckla sitt bruk eller alls kunna närma sig näringen. Dessa mekanismer ser vi både i Sverige och i syd.

fortsättning # 78

Men, dessa jobb kommer inte att skapa sig själva, och kräver därför att Sveriges riksdag underlättar och tillskapar statliga stödsystem som utbildningar och finansiering så att nya grupper och personer som vanligtvis inte har en självklar plats i de gröna näringarna ges möjlighet att arbeta inom dessa, bli självförsörjande, bidra till landsbygdsutvecklingen och till den hållbara omställningen.

Källor:

(1)

https://cdn.naturskyddsforeningen.se/uploads/2021/05/11103511/Rapport_fran_mangfald_till_enfald_0.pdf

(2)

<https://www2.jordbruksverket.se/download/18.248e13d0175bd920a1b3543e/1605258076288/ovr570.pdf>

Eva Gustavsson

Minskad genomsnittlig boyta för minskade klimatutsläpp och minskad markanvändning

Sammanfattning

Boendet är en av de största klimatutsläppsposterna på det personliga klimatkontot. Vi behöver gynna downshifting, kompakt boende och enkel bosättning genom olika incitament, ekonomiska, attitydmässiga och i form av förmåner. Se även motion 18.

Föreslagna åtgärder

- Ge incitament att bo på mindre yta, kompakt boende
- Gynna personer som bara har ett boende, enkel bosättning
- Främja downshifting som ideal
- Ge bidrag för att bygga om fritidshus till permanentboende

Motiv och bakgrund

På 90-talet identifierades biffen, bilen och bostaden som de stora energislukarna och därmed klimathoten. Nu bor många människor i mycket stora bostäder med många rum per person. Många har dubbel bosättning, bland annat på grund av arbete på annan ort och fritidsboende.

Vi behöver en regel- och förmånsstruktur som gynnar kompakt boende och enkel bosättning. Exempelvis kan ROT-avdrag, fastighetsavgifter, fasta abonnemangskostnader, hyresbidrag, regler för boendeyta med mera ses över för att stimulera downshifting och mindre boende.

Olika sätt att främja downshifting som ideal kan undersökas vidare.

Ola Gabrielson

Klimatförnekelse är ett brott

Sammanfattning

Klimatförändringarna dödar människor, redan idag miljontals varje år och inom en nära framtid tiotals eller hundratals miljoner, om vi inte omedelbart stoppar klimatkatastrofen genom att dra ner våra utsläpp till noll.

Förnekelse om detta faktum gör att åtgärder försenas, med påföljd att ännu fler människor lider och dör.

Därför måste det vara brottsligt att förneka klimatförändringarna.

Föreslagna åtgärder

- Klimatförnekelse och klimatfördröjning ska klassas som brott mot svensk lag, analogt med den föreslagna lagen om förintelseförnekelse och med samma straffskala.
- Utredning om detta ska göras tillsammans med redan beställd utredning om förintelseförnekelse.
- Sverige ska driva en utvidgning av europeisk förnekelselag till att omfatta även klimat.

Motiv och bakgrund

Klimatförändringarna dödar människor, redan idag miljontals varje år och inom en nära framtid tiotals eller hundratals miljoner, om vi inte omedelbart stoppar klimatkatastrofen genom att dra ner våra utsläpp till noll.

Förnekelse om detta faktum visar nonchalans mot dem som redan fallit offer för våra utsläpp, och kallblodig likgiltighet inför den massdöd som bristande åtgärder kommer att orsaka. Klimatfördröjning är en annan taktik från motståndare, som då inte direkt förnekar fakta men försöker uppnå samma resultat genom att till exempel kräva ännu säkrare bevis på hot, eller föreslå irrelevanta åtgärder. Bägge taktikerna gör att åtgärder försenas, med påföljd att ännu fler människor lider och dör.

fortsättning # 92

Det pågår en utredning om Kriminalisering av Förnekande av Förintelsen och av vissa andra brott (Regeringens Kommittédirektiv 2021:87), delvis efter påtryckningar från EU-kommissionen. Flera länder inom EU har redan sådana lagar, så det handlar om att Sverige ska harmoniseras. Samtidigt pågår ett internationellt arbete med att klassa klimatbrott som Brott mot Mänskligheten under Internationella Brottsmålsdomstolens ICC jurisdiktion. Därför är det lämpligt att behandla klimatförnekelse och -fördröjning i samma sammanhang som förintelseförnekande

Ola Gabrielson

Bygg upp svensk tillverkning av utrustning för förnybar energiproduktion!

Sammanfattning

De närmaste decennierna kommer att se en kraftig efterfrågan på utrustning för att omvandla solenergi och annan förnybar energi till värme och elektricitet. För att tillgodose det behovet behöver tillverkning av sådan utrustning finnas på många ställen; idealiskt ska varje land vara självförsörjande. Sverige har alla förutsättningar att gå före.

Sverige bör även arbeta för att EU tillåter medlemsländer att skydda sådan industri.

Föreslagna åtgärder

Vi behöver

- utvidga Klimatklivet till att omfatta nyetablering av tillverkningsindustri för utrustning för förnybar energi
- arbeta inom EU för att tillåta alla medlemsländer att skydda inhemsk sådan industri

Motiv och bakgrund

De närmaste decennierna kommer att se en kraftig efterfrågan på utrustning för att omvandla solenergi och annan förnybar energi till värme och elektricitet. För att tillgodose det behovet behöver tillverkning av sådan utrustning finnas på många ställen; idealiskt ska varje land vara självförsörjande.

På längre sikt kommer de anläggningar som slutat fungera behöva ersättas. Dessutom kommer befolkningstillväxt och andra ökande behov antagligen kräva mer energi. Det finns alltså anledning att anta en stadig inhemsk efterfrågan på ny sådan utrustning.

fortsättning # 93

Det kan kanske hävdas att det är för dyrt att tillverka i Sverige; då ska vi komma ihåg att flertalet av dessa produkter tillverkas i högt automatiserade fabriker med ett litet antal mycket kompetent personal. Lönekostnadsandelen av produktens pris är låg. Den lön som tjänas i Sverige kommer också i stor utsträckning spenderas i Sverige, vilket gynnar hela vår ekonomi.

En satsning i Sverige på tillverkning av solceller och annan utrustning för förnybar energiproduktion skulle lösa flera problem: Förutom att tillgodose det svenska behovet skulle det ge ett självklart svar på frågan "Vilka nya jobb finns efter omställningen?". Vidare skulle det ge en bra grund och incitament för forskning och utveckling av nya teknologier, det skulle förbättra handelsbalansen och minska valutarisker, det skulle minimera behovet av internationell transport, vi skulle slippa skandaler om slavarbete i förnybara produkter, och det skulle öka svenskarnas förtroende för dessa produkter och deras användning. En anledning till Kinas dominans på solcellsmarknaden är användningen av lägerfångar för utvinning av råmaterial. Vi har bättre koll på hur inhemska företag sköter sig.

Ola Gabrielson

Spåra upp och återta vinster på klimat- och miljöförstörelse!

Sammanfattning

Historiska och nutida vinster som skapats genom medveten skada på människor, natur och klimat bör spåras och återbördas till samhället, för att i görligaste mån reparera de skador de är grundade på.

Föreslagna åtgärder

Vi behöver

- inventera historiska och nutida skador på människor, klimat, och miljö som medvetet orsakats för ekonomisk vinning
- spåra upp var dessa ekonomiska resurser finns nu, exempelvis som eget kapital i företag eller som privat förmögenhet
- se till att dessa resurser används för att i görligaste mån reparera de skador och följdskador detta orsakat

Motiv och bakgrund

Den nyliberala marknadsekonomin följer inte sina egna principer. Från den dag ekonomerna införde "externa effekter" för att förenkla och anpassa sina modeller till industrins behov har "den fria marknaden" varit en sluttande spelplan, till förmån för producenterna.

I dessa externa effekter ingår nämligen många av de kostnader som produktionen medför: Miljöförstöring då råvaror odlas eller utvinns, avfall och andra utsläpp vid produktion och konsumtion, yrkesskadade eller utslitna arbetare, samhällskostnader kring nyetablering och nedläggning, osv; dvs typiskt de kostnader som samhället/skattebetalarna brukar stå för.

fortsättning # 96

Vad detta betyder, i enkla ord, är att det producerande företaget får vinsterna av produkten medan skattebetalarna får betala en stor del av kostnaderna. "Den fria marknaden", vilken antas befolkas av likställda parter som alla bedömer sina vinster mot kostnader innan de ingår en affär, fungerar alltså inte eftersom vinst och förlust inte balanseras mot varandra.

Denna obalans syns mycket tydligt då det gäller företagande som exploaterar naturresurser. Ett tidigt historiskt exempel är timmerexport. Vartefter andra länder kalhuggit sina egna skogar började de leta timmer på nya ställen. Öarna utanför svenska västkusten låg bra till -lätt att komma åt träden, och lätt att frakta hem träden genom att dra dem efter en båt. Öarna kalhögs en efter en, och den jord som byggts upp under tusentals år spolades bort. (Var det någon som trodde att de bohusländska kobbarna alltid varit kala stenöar?) "Företag" startades för att tjäna pengar på denna skövling, lika ofta inhemska som utländska. När träden på öarna tog slut flyttade man till fastlandet och uppåt älvarna för att hugga där.

Ett fåtal människor blev rika på kuppen, men landet och naturen fattigare. Denna story är inte unik, samma sak har hänt om och om igen då någon upptäckt att man kan bli rik genom att skövla. Sverige som land har förlorat, men ett litet antal familjer blev riktigt förmögna; i många fall de familjer som nuförtiden ses som svenskt näringslivs bas. Och Sverige är inte unikt, snarare tvärtom -samma story ses i de flesta länder. Vi svenskar kan förfasa oss över vad Bolsonaro och hans medbrottslingar gör med Amazonas, men då måste vi komma ihåg att samma sak händer här.

De senaste seklers ekonomiska historia -i stora stycken detsamma som kapitalismens historia - är full av exempel där en resurs som ingen verkade äga skövlats och transformerats till privat förmögenhet. De allra värsta exemplen är då människor stals och såldes, men principen är densamma: Ta så mycket du kan så länge ingen gör för mycket motstånd. Med en modern eufemism kallas detta "entreprenöranda".

Så nu står vi alltså med en situation där skövlingen gått så långt att vi inte säkert kan säga att planeten kommer att vara beboelig för människor om hundra år, samtidigt som någon hundradel av en hundradel av en hundradels procent av jordens befolkning anser sig så rika att de på allvar överväger att kolonisera andra planeter, t.ex. att "terraforma" Mars.

Detta är fullständigt oacceptabelt. Att låta dem hållas skulle vara ett enormt misstag och ett enormt svek mot alla de djur, växter, och människor som hade kunnat leva på jorden. Ofattbara rikedomar har stulits från natur och framtid och samlats till ett litet antal personer. Dessa resurser måste återtas och användas för att återställa vår planet så gott det går -vi måste "terraforma" Jorden.

*Lovisa Prage, Emelie Ericsson, Carmen Blanco Valer,
Mariam Carlsson Kanyama*

Stärk naturens rättigheter och miljöförsvareares rättigheter

Sammanfattning

Det är hög tid att Sverige också bidrar till att erkänna naturens rättigheter och stärka miljöförsvareares rättigheter. Människans relation till naturen kräver en omställning. Av en sådan omställning följer även ett juridiskt paradigmskifte där naturen inte längre ses som en resurs för människan att bruka nästan oinskränkt. Det sker redan en global rättsutveckling där ett sådant förändrat förhållningssätt har gett avtryck, bland annat i rättsutvecklingen för naturens rättigheter och genom Escazù avtalet. Sverige bör följa denna utveckling.

Föreslagna åtgärder

Att Sverige inom FN och genom andra relevanta internationella forum ska arbeta för en universell deklaration för Naturens rättigheter och för att stärka miljöförsvareares rättigheter.

Att Sverige bör även tillsätta en statlig utredning med syfte att ta fram ett förslag på hur naturens rättigheter kan integreras i svensk lagstiftning.

Motiv och bakgrund

Människans förhållande till planeten är ohållbar och därför behövs en omställning av denna relation. Runt om i världen får långsiktigt hållbara livsmiljöer stå tillbaka för kortsiktiga vinstintressen och exploatörer som orsakar irreversibla miljöskador. Nuvarande miljölagstiftning är otillräcklig för att komma till rätta med miljökrisen eftersom den snarare legitimerar miljöskada. Avgörande för att komma till rätta med den eskalerande klimatkrisen är även att förändra vår relation till naturen. Vi behöver skapa en harmonisk relation. Att erkänna naturens rättigheter är ett sätt att förverkliga en sådan relation.

fortsättning # 114

Ett erkännande av naturens rättigheter är en viktig klimatåtgärd eftersom det adresserar problemens kärna. Det skulle bl.a stoppa många av växthusgasutsläppen direkt vid utsläppskällan. Bland annat olja, gas, oljesand och mineraler skulle inte kunna utvinnas om det riskerade att rubba ekosystem, eftersom de har rättighet att existera. Atmosfären är dessutom del av jorden och bör alltså även den innefattas i rättssubjektet naturen. Klimatförändringarna ställer också frågan om solidaritet på sin spets. De som drabbas värst av klimatförändringarna är inte de som orsakat den. Särskilt fattiga kvinnor i syd och urfolk över hela världen är extra sårbara för klimatförändringarna. I Sverige drabbas bland annat den samiska renskötseln extra hårt.

Att erkänna naturens rättigheter innebär ett juridiskt paradigmskifte som tar oss ur ett antropocentriskt system som endast sätter människan i fokus. I praktiken betyder det att tillskriva naturen rättigheter enligt lag. Det handlar om att erkänna att våra ekosystem med dess växter, djur, vattendrag och landskapsformationer har rättigheter i kraft av att de existerar, inte bara som ägodelar eller tjänster för människan.

Idén om att naturen har rättigheter är sprungen ur urfolksrörelser över hela världen där kopplingen mellan natur och människa är grundläggande eftersom man i alla tider varit beroende av ekosystemen och sett det som en självklarhet att vårda dem. Vi måste lära av detta. Exempel från hela världen visar att det inte är någon utopi att tillskriva naturen rättigheter utan ett fullt möjligt alternativ. I såväl Ecuador som Bolivia har naturen tillerkänts rättigheter i lag. Specifika floder och berg har tillerkänts status som juridiska personer i Nya Zeeland och Indien. I USA har ett trettiotal kommuner antagit lokala förordningar som ger naturen en starkare rättslig ställning. Att erkänna sådana rättigheter hindrar inte all mänsklig användning av naturen, utan innebär att mänsklig verksamhet behöver respektera ekosystemens och arternas förmåga att utvecklas och bevara sina livsuppehållande funktioner.

Vi föreslår att Sverige verkar internationellt för naturens rättigheter och att Sverige som första steg tillsätter en statlig utredning för att undersöka hur naturens rättigheter kan integreras i nationell lagstiftning. I en sådan process ser vi det också som självklart att man involverar samiska representanter, vilka har en natursyn vi alla kan lära av och som bär på traditionell kunskap om hur man skapar en bärkraftig livsmiljö i Sverige. Escazù avtalet ett regionalt avtal i Latinamerika och Karibien om delaktighet, tillgång till information och rättsskipning i miljöfrågor är det första internationella avtalet i världen som stärker miljöförsvarens rättigheter och förstärker kopplingen mellan mänskliga rättigheter och skydd för naturen. Sverige bör lära av detta. Om riksdagen lagstadgade om naturens rättigheter skulle vi bli det första landet i Europa som

fortsättning # 114

tog ett sådant steg. Det är viktigt, både för Sveriges natur och oss medborgare, men även för klimat- och miljöarbetet globalt.

Men – att enbart lagstifta om naturens rättigheter är inte tillräckligt. Rättigheterna för de som idag med livet som insats försvarar naturen måste stärkas. Sverige bör därför i samband med arbetet för naturens rättigheter även verka för att skyddet för miljöförsvare stärks. Paradoxalt nog är de som drabbas hårdast av miljö- och klimatkrisen just de grupper av människor vars sätt att leva präglats av någorlunda harmoniska relationer till sina naturliga omgivningar. Urfolk och småbrukare tillsammans med andra miljöförsvare får på grund av sin kamp till försvar av naturen från hänsynslös exploatering betala med sina liv och sin säkerhet. Därför ser vi som av största vikt att miljöförsvarens rättigheter stärks som ett led i arbetet för att försvara naturens rättigheter och de mänskliga rättigheterna.

Sverige behöver verka för ökad förståelse kring behovet av att det intersektionella rättviseperspektivet i klimat- och miljöfrågan. Kränkningar av naturens rättigheter drabbar, förutom djur- och växtriket, vatten, marken och luften, även de grupper av människor som redan är förtryckta och marginaliserade i samhället.

Inger Björk, Stellan Hamrin

Ersättningssystem och möjligheter till utbildning arbetslösa pga en radikal klimatpolitik

Sammanfattning

Ett antal industrier och andra verksamheter kommer att tvingas lägga ner eller väsentligt förändra sin verksamhet pga en radikal klimatpolitik med förbud mot att använda fossilenergi och krav på radikala och snabba utsläppsminskningar både av fossilenergi och bioenergi. Detta kan drabba många som idag är anställda inom olika industrisektorer och servicenäringar. De som blir arbetslösa behöver garantier för nytt arbete och försörjning under en övergångsperiod i form av ett ersättningssystem och möjligheter till utbildning.

Föreslagna åtgärder

Regeringen beslutar om ett ersättningssystem och möjligheter till utbildning för anställda inom verksamheter som läggs ner pga radikala och snabba klimatåtgärder. Utbildningarna bör stärka människors kapacitet att bli en del av klimatomställningen.

Motiv och bakgrund

Vi behöver ett brett stöd för en snabb och radikal klimatomställning. Människor kan bli motståndare eller uppleva klimatomställningen som hotande och orättvis om de ser att deras arbete eller försörjning kan försvinna i klimatomställningen. Ett antal industrier och andra verksamheter kommer att tvingas lägga ner eller väsentligt förändra sin verksamhet pga en radikal klimatpolitik med förbud mot att använda fossilenergi och krav på radikala och snabba utsläppsminskningar både av fossilenergi och bioenergi. Detta kan drabba många som idag är anställda inom olika industrisektorer och servicenäringar. De som blir arbetslösa behöver garantier för nytt arbete och försörjning under en övergångsperiod. Det kan vara i form av ett bidragssystem och möjligheter till utbildningar som byggs ut och inriktas på framtida behov av arbeten under och i klimatomställningen.

Inger Björk, Stellan Hamrin, Keiko Nagano

Utbyggd samhällsservice och kommunikationer på landsbygden

Sammanfattning

Ett antal centralorter måste fastställas i alla regioner i landet, där en tillräcklig samhällsservice – såväl offentlig som privat - kan garanteras. De bör ligga på ett för varje Region lämpligt avstånd och avgiftsfri kollektiv-trafiken från omgivande landsbygd/glesbygd måste garanteras. Tillgången på hyreslägenheter med rimlig hyra måste säkras liksom goda kommunikationer från centralorten till Regioncentrat. I glesbygd kan kollektiv-trafik ske i form av tillräckligt antal fria resor med beställningstrafik.

Föreslagna åtgärder

Regeringen fastställer ett antal centralorter i alla regioner med en rimlig samhällsservice för boende i omgivande landsbygd. Kollektiva kommunikationer byggs ut mellan centralorter och till större städer. Finansiering kan ske skattevägen ev. kompletterad med riktade arbetsgivaravgifter, vilket nu sker i bl.a. Frankrike, och/eller genom låga avgifter.

Motiv och bakgrund

Det är viktigt att vi har en levande landsbygd i Sverige och att klimatomställningen och omstruktureringen omfattar de som lever i såväl städer som på landsbygden. Och att klimatomställningen upplevs som rättvis mellan de som lever i städer och på landsbygden. Ett antal centralorter måste utvecklas i alla regioner i landet, där en tillräcklig samhällsservice – såväl offentlig som privat - kan garanteras. De bör ligga på ett för varje Region lämpligt avstånd och avgiftsfri kollektiv-trafiken från omgivande landsbygd/glesbygd måste garanteras. Tillgången på hyreslägenheter med rimlig hyra måste säkras liksom goda kommunikationer från centralorten till Regioncentrat. I glesbygd kan kollektiv-trafik ske i form av tillräckligt antal fria resor med beställningstrafik.

Lars Igeland, Ellie Cijvat

Rättvis klimatomställning - Regional utjämning

Sammanfattning

Rätt genomförd kan klimatomställningen ge många nya jobb och försörjning i hela Sverige. Men det förutsätter rättvisa, att en större del av vinsterna från till exempel vind- och vattenkraft tillfaller människorna i regionerna där de skapas och att service byggs ut för att minska på behoven av transporter. Vi föreslår differentierad bensinskatt och höjda anslag för underhåll och upprustning av hela järnvägsnätet men också minimikrav och stöd för effektiva energilösningar, cykelsatsningar samt lokal service, mat- och energiproduktion.

Föreslagna åtgärder

Utred differentierad bensinskatt som värnar landsbygden.

Höjda minimikrav för energieffektivitet, cykling, kollektivtrafik, lokal service, energi och mat, och nya budgetmedel för detta.

Återför minst 10 % av vinsterna för el- och energiproduktion från naturresurser till berörda kommuner och regioner.

Kraftigt öka anslagen för järnvägssatsningar i hela landet.

Motiv och bakgrund

Den nödvändiga klimatomställningen riskerar att försenas genom ett växande missnöje bland människor på landsbygden. Ett missnöje som exploateras av högerkrafter och klimatförnekare. Exempel i nutiden är kraftiga protester mot ökade bensinpriser och motstånd mot vindkraft. Hatet mot miljörörelsen är utbrett på landsbygden och växer. Flera partier rider på denna våg, och skyller klyftorna på klimatomställningen.

Mycket i samhället är byggt på konsumtion av fossila bränslen och den nödvändiga omställningen kommer att innebära förändringar för alla. Men det finns också en berättigad oro för klimatomställningen bland människor med låga inkomster på landsbygden. När servicen lagts ner tvingas en del åka tio mil eller mer för att köpa mat, besöka arbetsförmedling, vårdcentral och så vidare. Dessa människors oro utnyttjas i propagandan för att hindra klimatomställningen.

fortsättning # 149

Att klimatkrisen är den hittills största utmaning vi stått inför ökar betydelsen av att ta den geografiska dimensionen på största allvar. Det koloniala och urbana synsättet där land- och glesbygd beskrivs som kringområden för städerna där resurser "hämtas" för klimatomställningen utan rimlig kompensation är inskränkt och bäddar för fortsatt missnöje.

I själva verket behöver klimatomställningen inte vara ett hot mot landsbygden, utan är en möjlighet. Vi behöver mer lokalt producerad mat, mer förnybar energi och en turism utan långa utrikes flygresor. Rätt genomförd kan klimatomställningen ge många nya jobb och försörjning i hela Sverige. Men det förutsätter att en större del av vinsterna från till exempel vind- och vattenkraft tillfaller människorna i regionerna där de skapas och att service byggs ut för att minska på behoven av transporter.

Trafikverket har framfört att marknadslösningar skulle leda till ett bensinpris på 50 kronor per liter. Vi anser att klimat- och energipolitiken måste ta ett bredare grepp och innehålla även andra styrmedel och kompensation för att vissa åtgärder slår väldigt orättvist. Det är främst bilisterna i större städer och de tunga transporterna på landsväg som inte betalar sina samhällsekonomiska kostnader. Kraftfulla åtgärder mot dessa får inte öka de geografiska klyftorna och slå mot människor i glesbygd.

Här är några vägar framåt:

Differentierad bensin- och dieselskatt är ett krav som drivs av Inlandsupproret, det innebär att skatten ska vara högre i storstäderna och lägre på landsbygden. Viktigt i sammanhanget är att undantaget ska gälla lands- och glesbygd utanför tätorter. Även många mellanstora städer har korta cykelavstånd och kan skapa bra kollektivtrafik.

Höjda priser på fossila bränslen måste förenas med klimatpositiva åtgärder som bättre och billigare kollektivtrafik, minimikrav och stöd för effektiva energilösningar, cykelsatsningar och satsningar på lokal mat och energiproduktion.

Återföring av en större del av vinsten på uttag av naturresurser till regioner och kommuner, liknande det system som finns i Norge, där lokalsamhällena får en betydande del av vinsterna från till exempel vindkraften och vattenkraften. Ett sätt är att gynna lokalt ägd kooperativ energiproduktion.

Kraftigt höjda anslag för underhåll och upprustning av hela järnvägsnätet för att göra järnvägen till ett realistiskt alternativ till bil och flyg i hela landet.